

Uit de krant

Stille getuigen: bierbrouwerijen in Boxtel

Boxtel kent veel brouwers in historie

Archief Brabantpers, vrijdag 16 december 1994

"De brouwerij tot eijgen gerief op den casteele van Stapelen"

Wie zijn ogen goed de kost geeft, treft overal in de regio beelden, gevelstenen, straatnamen en markante panden aan. Een soort stille getuigen, die vragen oproepen. In de trant van "Wie was dat ook al weer?" of "Hoe zat dat in elkaar?". Elke week komt een stille getuige - met antwoord op de bijbehorende vragen - aan bod. Deze week de bierbrouwerijen in Boxtel.

BOXTEL - Op dit moment is er geen enkele bierbrouwerij meer in Boxtel. Begin achttiende eeuw waren het er maar liefst zeventien, begin deze eeuw had Boxtel nog drie brouwerijen. De oudste brouwers van Boxtel zijn waarschijnlijk de heren van Stapelen. Die verdienden ook fors aan het brouwen in de gemeente, omdat ze "gruijtrecht" lieten betalen. Tegenwoordig wordt aan het bier hop toegevoegd, vroeger was dat gruijt. Dat was eigendom van Stapelen, dus werd door de heren belasting geheven. Voor water, uit De Dommel, gold hetzelfde. Wil Doyen van het Boxtelse gemeente-archief heeft een boek waarin alle brouwers sinds halverwege de zeventiende eeuw staan. "Lijsten van de geatmitteerde soo coop als huijsbrouwers der Baronije van Boxtel", staat met sierlijk gecalligrafeerde letters in het ordonnantieregister dat Doyen te voorschijn haalt. Ook de heren van Stapelen staan daar in, "de brouwerij tot eijgen gerief op den casteele van Stapelen". Ook de burgemeester, toen nog drossaerd geheten, lustte het gerstenat wel; in 1703 had drossaerd Jan Bowier een brouwerij aan huis.

Gruijtrecht

Aan het begin van deze eeuw kende Boxtel drie brouwerijen, weet Hanneke Meulenaars van de Heemkundige Studiekring Boxtel. "Brouwerij De Leijer heeft heel lang aan de Eindhovenseweg gezeten. In de archieven van Stapelen kom je die naam vaak tegen in de aantekeningen die bij werden gehouden over het gruijtrecht. De Leijer had ook een brouwerij in Breukelen, dat was waarschijnlijk familie. En ook het brouwerijmuseum in Hilvarenbeek is opgezet door een De Leijer." Tegenover de Halse Barrière zat de brouwerij van Van Leeuwen. "Vroeger was dit een tolhuis, en je vond vaak brouwerijen bij tolhuizen. Dan konden de reizigers, die toch moesten wachten, een biertje drinken", aldus Hanneke Meulenaars. De brouwerij Van Leeuwen was een flink bedrijf, waar behoorlijk wat bier werd gebrouwen. Ergens uit de archieven haalt Doyen nog een hinderwetvergunning: op 25 juni 1884 vroeg de brouwerij een vergunning aan "tot de oprichting en plaatsing van een stoomwerktuig van vier paardekrachten". De aanvraag werd gedaan door de "Halsche Soombierbrouwerij". "Dat "stoom" werd er bij gezet zodat iedereen kon zien hoe modern ze waren", lacht Doyen.

De brouwerij van De Leijer op de Eindhovenseweg werd in het midden van de vorige eeuw overgenomen door Van der Eerden. "Van der Eerden heeft er tot aan de Tweede Wereldoorlog gebrouwen. Daarna stopte hij er mee."

De Engel

Ook Lennisheuvel had jarenlang een brouwerij, De Engel. "Die was gevestigd op de hoek van Lennisheuvel en de Mijlstraat, dat pand bestaat nog en heet nog steeds De Engel. Het is een rijksmonument. Deze brouwerij was van de familie Van der Voort en kom je ook in de archieven van Stapelen al in de zestiende eeuw tegen."

Werden er in 1880 in een half jaar nog 53 tonnen, 35 vaten, 206 kennekes en 16 achtjes bier gebrouwen, nu komt al het bier van buiten Boxtel. "Of er moet iemand zijn die thuis nog een brouwerijtje voor eigen gebruik heeft", lacht Meulenaars.

Dit artikel vond u op www.brabantsbier.eu